

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра новітньої історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи

«_____» _____ 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ**

для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**
спеціальність **032 Історія та археологія**
освітній рівень **Перший (бакалаврський)**
освітня програма **Краєзнавство, екскурсознавство та
історико-культурний туризм**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	<u>4</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>5</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>екзамен</u>

Викладачі: кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України
Вербовий О. В.; кандидат історичних наук, асистент кафедри новітньої історії
України Шкабко С. І.

Пролонговано: на 2022/2023 н. р. _____ «23» 07 2022 р.

(підпис, ПІБ, дата)

на 2023/2024 н. р. _____ «23» 07 2023 р.

(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник(и): Вербовий О. В. кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України;
Шкабко С. І. кандидат історичних наук,
асистент кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри новітньої історії України

_____

(підпис)

(Андрій ПИЖИК)

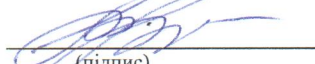
(прізвище та ініціали)

Протокол № 11 від «29» 06 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії

_____

(підпис)

(Наталія ТЕРЕС)

(прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни – опанування здобувачами освіти суті історичних процесів, що відбувалися в Україні впродовж ХХ – початку ХХІ століття, усвідомлення їх об’єктивного характеру, взаємозв’язку та взаємозалежності, а також закономірностей розвитку, ролі об’єктивних та суб’єктивних чинників в історії; вміння працювати із вітчизняними та зарубіжними історичними джерелами пов’язаними з дослідженням новітньої історії України.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* сучасні методи історичного пізнання; історичний термінологічно-понятійний апарат; характер і особливості історичного процесу в Україні.

2. *Вміти* самостійно поглиблювати свої знання шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних технічних засобів; науково оцінювати роль суб’єктивних та об’єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна складається із 2-х модулів. У першому модулі вивчаються суспільно-політичне та економічне життя в Україні на початку ХХ ст., історії України в роки Першої світової війни. Висвітлюються етапи національно-демократичної революції українського народу та боротьби за незалежність в 1917-1921 рр. (Українська Народна Республіка (Українська Центральна Рада), Українська Держава, Українська Народна Республіка (Директорія), Західноукраїнська Народна Республіка). Аналізуються проблеми перебування українців у складі СРСР, Польщі, Румунії, Чехословаччини, Угорщини у міжвоєнний період

У другому модулі розглядаються проблеми історії України в роки Другої світової війни та боротьби українського народу проти тоталітарних режимів, особливості історичного розвитку УРСР в періоди повоєнної відбудови, “відлиги”, “застою” та “перебудови”. Аналізуються питання відновлення незалежності України, а також державотворчі, політичні, соціальні, економічні, культурні аспекти розвитку України періоду незалежності.

4. Завдання (навчальні цілі) – здатність здійснювати аналіз явищ і подій новітньої історії України застосовуючи принципи та методи історичної науки; формування вмінь студентів системно й історично аналізувати економічні, соціальні, політичні і духовні явища і процеси, що відбувалися в Україні впродовж ХХ-ХХІ ст.; вироблення навичок компаративного бачення розвитку України в контексті світових процесів ХХ-ХХІ ст.; усвідомлення взаємозв’язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому України та світу та на сучасному етапі.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів новітньої історії України	Лекція	Екзамен, набрання не менше 60 % балів	5 %
1.2	Знати основні тенденції історичного розвитку України в конкретні історичні періоди	Лекція	Екзамен, набрання не менше 60 % балів	5 %
1.3	Знати найважливіші факти, події та процеси новітньої історії України	Лекція, самостійна робота	Есе, набрання не менше 60 % балів; Екзамен, набрання не менше 60 % балів	15 %
2.1	Вміти всебічно розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і наукової літератури з новітньої історії України	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті; Екзамен, набрання не менше 60 % балів	15 %
2.2	Вміти інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті	10 %
2.3	Вміти досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби	Самостійна робота, контрольна робота	Есе, набрання не менше 60 % балів; Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів	10 %
2.4	Вміти робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи	Семінарське заняття, самостійна робота	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів	10 %

2.5	Вміти з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них	<i>Лекція, семінарське заняття, контрольна робота</i>	<i>Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті; Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів; Екзамен, набрання не менше 60 % балів</i>	15 %
2.6	Вміти виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації	<i>Самостійна робота</i>	<i>Есе, набрання не менше 60 % балів</i>	5 %
4.1	Прийняти і обґрунтувати рішення, що дозволяють виявляти спільні й відмінні риси в підходах українських і зарубіжних істориків до новітньої історії України	<i>Лекція</i>	<i>Екзамен, набрання не менше 60 % балів</i>	10 %

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	4.1
Програмні результати навчання										
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства, історико-культурного туризму та екскурсійної справи)	+	+	+				+	+	+	+
ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності	+	+		+		+		+		+
ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел			+	+	+			+	+	
ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії	+	+		+	+		+	+		+
ПРН. 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах	+			+	+			+	+	+
ПРН. 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини	+	+	+			+	+	+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. *Робота на семінарських заняттях*: РН2.1, РН2.2, РН2.4, РН2.5 – 30 балів/18 балів *.

2. *Самостійна робота 1 та 2 (есе)*: РН1.3, РН2.3, РН2.4, РН2.6 – 20 балів/12 балів *.

3. *Контрольна робота 1 та 2*: РН2.3, РН2.5 – 10 балів/6 бали *.

* Максимальний бал / пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- *форма оцінювання – екзамен*;

- *максимальна кількість балів які можуть бути отримані студентом – 40 балів*;

- *результати навчання які будуть оцінюватись – знання наукової хронології, періодизації і характеристики основних етапів новітньої історії України, основних тенденцій історичного розвитку України в конкретні історичні періоди, найважливіших фактів, подій та процесів новітньої історії України; вміння всебічно розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і наукової літератури з новітньої історії України, з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них, виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації; вміння приймати і обґрунтовувати рішення, що дозволяють виявляти спільні й відмінні риси в підходах українських і зарубіжних істориків до новітньої історії України*

- *форма проведення і види завдань – письмовий екзамен*, в білеті 4 запитання, які потребують розгорнутої відповіді (кожна відповідь на запитання оцінюється від 0 до 10 балів);

- *Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за екзамен не може бути меншою 24 балів.*

- *Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше ніж 36 балів.*

7.2 Організація оцінювання:

Оцінювання студентів здійснюється у двох формах: поточний контроль (робота на семінарських заняттях, есе, контрольні роботи) і підсумковий контроль (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, поточний контроль 60 балів; підсумковий контроль – 40 балів).

Змістовий модуль 1 Історія України від початку ХХ ст. до 1939 р.			Змістовий модуль 2 Україна від початку Другої світової війни до сьогодення			Екзамен
30 залікових балів (максимум) 18 балів (мінімум)			30 залікових балів (максимум) 18 балів (мінімум)			40 балів максимум
Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота	Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота	
15 максимум	10 максимум	5 максимум	15 максимум	10 максимум	5 максимум	
9 мінімум	6 мінімум	3 мінімум	9 мінімум	6 мінімум	3 мінімум	24 бали мінімум

Перелік видів аудиторної роботи на семінарських заняттях та їх оцінка (в балах)

На семінарських заняттях оцінювання здійснюється за 12-ти бальною, яка в подальшому переводиться в залікові бали. Результати роботи на семінарському занятті оголошуються студентам індивідуально після кожного семінарського заняття.

<i>Види роботи на семінарському занятті</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
Доповідь на семінарському занятті	5
Доповнення на семінарському занятті	3
Участь у дискусії на семінарському занятті	3
Узагальнення, підведення підсумку семінарського заняття	2
Письмова самостійна робота на семінарському занятті	5
Експрес-контроль на семінарському занятті	1

Таблиця переведення балів у середньостатистичні показники

Бали за семінарське заняття	Середні бали
12	5,0
11	4,8
10	4,6
9	4,3
8	4,0
7	3,8
6	3,6
5	3,4
4	3,2
3	3,0
2	2,8
1	2,6

Таблиця переведення балів за роботу на семінарських заняттях у залікові бали.

Середній бал за роботу на семінарських заняттях (з одного змістового модуля)	
Залікові бали	Середній бал
15	5,0
14	4,9 – 4,8
13	4,6 – 4,7
12	4,5
11	4,4
10	4,3
9	4,2
8	4,1
7	4,0
6	3,8 – 3,9
5	3,6 – 3,7
4	3,4 – 3,5
3	3,2 – 3,3
2	3,1
1	3,0

Менше 3,0 балів набраних за роботу на семінарських заняттях не зараховуються оскільки становлять менше

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми дисципліни в цілому, так і деяких розділів тем. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем у формі написання есе з 1 та 2 змістових модулів дисципліни. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів.

7.2.2. Індивідуальне творче завдання – до 20 % балів.

Вимоги до есе:

- обсяг не більше 10 сторінок;
- самостійність у викладі матеріалу;
- здавати у роздрукованому вигляді і в електронному на адресу

olexij_v_verbovyj@ukr.net

Структура есе	Бали (максимум)
Актуальність обраної теми	1
Мета дослідження	1
Завдання наукової роботи	1
Аналіз джерельної бази та історіографії	2
Виклад фактичного матеріалу	2
Аналізу проблеми, самостійність висновків	3

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

По завершенні вивчення кожного змістового модулю студент пише контрольну роботу. Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. Контрольна робота проводиться у письмовій формі і виконується на останньому занятті із кожного змістового модулю курсу. Максимальна кількість балів, яку можна набрати за контрольну роботу – 5 балів.

Студент, який з поважної причини пропустив контрольну роботу, зобов'язаний надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату її проведення.

Критерії оцінювання модульного контролю у вигляді контрольної роботи (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

Теоретичні питання:

а) глибоке розкриття теоретичного питання	5 балів;
б) повна коротка відповідь	4 бали;
в) неповна відповідь	2-3 бали;
г) незадовільна відповідь чи повністю відсутня	0-1 балів.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль знань студентів у формі екзамену

Екзаменаційний білет містить 4 теоретичні запитання, що потребують розгорнутої відповіді.

Відповідь на **теоретичне запитання** оцінюється від 0 до 10 балів відповідно до наступних критеріїв:

- глибоке, теоретично обґрунтоване, фактологічно наповнене розкриття питання – 9-10 балів;
- розкриття питання з фактологічною аргументацією – 7-8 балів;

- неповне розкриття питання – **4-6 балів;**
- висвітлення окремого аспекту питання – **1-3 бали;**
- відсутність відповіді з питання – **0 балів.**

Студент, який дав відповідь на всі питання екзаменаційного білету і набрав не менше 24 балів додає у свій актив певну суму балів, яка додається до балів набраних студентом за результатами поточного контролю.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум* – **36 балів** необхідно у визначені викладачами дні пройти співбесіду з пропущених семінарських занять і лекцій з тим, щоб набрати критичний мінімум і допуститися до перескладання іспиту.

При простому розрахунку отримаємо:

	Поточне оцінювання	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ**

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Змістовий модуль 1				
Історія України від початку ХХ ст. до 1939 р.				
1	Вступ. Джерела та історіографія курсу. Реалізація політики пам'яті в Україні. Тема 1. Суспільно-політичне життя в Україні на початку ХХ ст.	4	2	5
2	Тема 2. Україна в роки Першої світової війни	2	2	6
3	Тема 3. Українська Центральна Рада: від автономії до незалежності	4	2	6
4	Тема 4. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського	2	2	6
5	Тема 5. Відновлення Української Народної Республіки. Діяльність Директорії	4	2	6
6	Тема 6. Західноукраїнська Народна Республіка	2	2	6
7	Тема 7. Україна у складі СРСР, Польщі, Румунії, Чехословаччини у міжвоєнний період	4	3	5
	<i>Контрольна робота 1</i>		1	
Змістовий модуль 2				
Україна від початку Другої світової війни до сучасності				
8	Тема 8. Україна в роки Другої світової війни	4	2	6
9	Тема 9. Суспільно-політичне життя та зовнішньополітична діяльність України у 1945- 1953 рр.	2	2	6
10	Тема 10. Суспільно-політичні процеси в Україні (середина 1950-х - 1964 рр.)	4	2	6
11	Тема 11. Суспільно-політичне та культурне життя в Україні в 1964-1984 рр.	4	2	6
12	Тема 12. УРСР в умовах "перебудови" радянського суспільства	4	2	6
13	Тема 13. Суспільно-політичне та економічне життя в Україні періоду незалежності.	4	3	6
	<i>Контрольна робота 2</i>		1	
	ВСЬОГО	44	30	76

Загальний обсяг **150 год.**, в тому числі:

Лекцій – **44 год.**

Семінари – **30 год.**

Самостійна робота – **76 год.**

9. Рекомендована література та джерела:

Основна:

1. *Бойко О. Д.* Новітня історія України. 2014-2019 рр.: навчальний посібник / О. Д. Бойко. – К., 2020. – 160 с.
2. *Вербовий О. В., Слюсаренко А. Г.* Новітня історія України: Навчально-методичний комплекс для студентів історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка / О. В. Вербовий, А. Г. Слюсаренко. – К., 2020. – 197 с.
3. *Енциклопедія історії України / Редкол.: В. А. Смолій (голова редакційної ради) та ін.* – Т. 1-10. – К., 2004-2013.
4. *Історія України: Новітня доба: навчальний посібник / А. Г. Слюсаренко, Г. П. Савченко, С. Ф. Пивовар, А. М. Пижик та ін.; Ред.: В. М. Литвин.* – К., 2012. – 479 с.
5. *Історія України: хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій.* – К., 2013. – 1 054 с.
6. *Конквест Р.* Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – Луцьк, 2007. – 456 с.
7. *Литвин В. М.* Історія України у 3-х т., 4 кн. / В. М. Литвин. – К., 2016. – Т. 3: Новітній час. 1914-2014. – Кн. 1. – 645 с.; Кн. 2. – 494 с.
8. *Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.): Колективна монографія / Відп. ред. В. М. Даниленко.* – К., 2010. – Кн. 2. – Ч. 1-2. – 351 с.; Ч. 3. – 336 с.
9. *Україна в ХХ столітті. 1900-2000: збірник документів і матеріалів: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Упоряд.: А. Г. Слюсаренко; Ред.: Н. М. Шевченко.* – К., 2000. – 352 с.
10. *Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.: документи і матеріали: у 2-х ч. / Редкол.: В. А. Смолій та ін.* – К., 2020. – Ч. 1. – 845 с.

Додаткова:

1. *25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред.: В. А. Смолій; Кер. авт. кол.: Г. Боряк.* – К., 2016. – 796 с.
2. *Архіви окупації. 1941-1944 / Упоряд.: Н. Маковська.* – К., 2006. – Т. 1. – 871 с.
3. *Беркгоф К.* Жнива розпачу. Життя і смерть в Україні під нацистською владою / К. Беркгоф. – К., 2011. – 455 с.
4. *Бойко І. Й.* Галичина в державно-правовій системи Австрії та Австро-Угорщини (1772-1918): навчальний посібник / І. Й. Бойко; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2018. – 311 с.
5. *Велика війна 1914-1918 рр. і Україна / Упоряд.: О. Реєнт; Ред. кол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* – К., 2013. – 783 с.
6. *Голодомор 1932-1933 років: злочин влади – трагедія народу: документи і матеріали / Упоряд.: В. С. Лозицький та ін.; Ред. кол.: О. А. Удод (голова) та ін.* – К., 2008. – 504 с.
7. *Горбань Ю. А., Марценюк Л. М., Слюсаренко А. Г.* Застереження історією (Українська радянська державність у координатах більшовицької етнополітичної моделі. 1918-1920-ті роки) / Ю. А. Горбань, Л. М. Марценюк, А. Г. Слюсаренко. – К., 2002. – 138 с.
8. *Даниленко В. М.* Україна в 1985-1991 рр.: остання глава радянської історії / В. М. Даниленко. – К., 2018. – 278 с.
9. *Капелюшний В. П.* Здобута і втрачена незалежність: Історіографічний нарис української державності доби національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.) / В. П. Капелюшний. – К., 2003. – 637 с.
10. *Кентій А. В., Лозицький В. С.* Війна без пощади і милосердя: Партизанський фронт у тилу вермахту в Україні (1941-1944) / А. В. Кентій, В. С. Лозицький. – К., 2005. – 408 с.

11. Колесник В. Ф., Пижик А. М. Україна в 1920-1930-ті роки: навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. Ф. Колесник, А. М. Пижик. – К., 2010. – 312 с.
12. Кульчицький С. В. Український Голодомор в контексті політики Кремля початку 1930-х рр. / С. В. Кульчицький. – К., 2014. – 208 с.
13. Лазарович М. В. Етнополітика української влади доби національно-визвольних змагань 1917-1921 років: компаративний аналіз: монографія / М. В. Лазарович. – Тернопіль, 2013. – 759 с.
14. Литвин В. М. Перша світова війна 1914-1918 рр. і Україна / В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. – К., 2014. – 452 с.
15. Лук'яненко Л. Г. До історії Української Гельсинської спілки / Л. Г. Лук'яненко. – К., 2010. – 318 с.
16. Нариси історії української революції 1917-1921 років: у 2 кн. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К., 2011. – Кн. 1 / В. Ф. Верстюк (кер.) та ін. – 2011. – 390 с.
17. Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – К., 2010. – 590 с.
18. Рєєнт О. П. Українські визвольні змагання 1917-1921 років / О. П. Рєєнт. – К., 2016. – 280 с.
19. Солдатенко В. Ф. Революційна доба в Україні (1917-1920 роки): логіка пізнання, історичні епізоди, ключові постаті / В. Ф. Солдатенко. – К., 2012. – 521 с.
20. Чорновол В. М. Твори: В 10 т. / А. Пашко (голова редкол.); Міжнародний благодійний фонд Вячеслава Чорновола – К.: Смолоскип, 2002. – Т. 2: Правосуддя чи рецидиви терору? Лихо з розуму (портрети двадцяти “злочинців”). Документи та матеріали 1966-1968 рр. / Упоряд.: В. Чорновіл; Л. Танюк (передм.). – К., 2003. – 905 с.

10. Додаткові ресурси:

- <http://www.rada.gov.ua> – Верховна Рада України
<http://www.president.gov.ua> – Президент України
<http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
<http://novitukr.history.knu.ua/> - кафедра новітньої історії України
<http://history.org.ua/> - Інститут історії України НАН України
<http://archeos.org.ua> – Інститут української археографії та джерелознавства імені М. М. Грушевського
<http://ipiend.org.ua> – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України
<http://uinp.gov.ua> – Український інститут національної пам'яті